

Проблеми економічного розвитку системи професійно-технічної освіти та напрями їх розв'язання

Одним із завдань сучасного українського суспільства є, з одного боку, забезпечення конституційного права громадян на здобуття професійно-технічної освіти (ПТО) з урахуванням їх інтересів і здібностей, з іншого боку, забезпечення потреб економіки країни у кваліфікованих і конкурентоспроможних на ринку праці робітниках.

У 2012 р. намір стати студентами мали 620 тис. осіб, проте лише 20% абітурієнтів бажали здобути робітничу спеціальність[1]. Однак, поступове збільшення частки молоді, яка прагне здобути академічну освіту, є загальною світовою тенденцією. Набагато важливим завданням освіти, зокрема системи ПТО, залишається збалансування обсягів підготовки, зайнятості та попиту на робітничі спеціальності у розрізі кожного регіону. Адже випуск фахівців за професіями, в яких економіка країни не відчуває потреби, матиме негативні соціально-економічні наслідки.

Серед ПТНЗ державної форми власності базу для підготовки робітничих кадрів із технологічно складних, наукоємних професій мають тільки 26% цих навчальних закладів [1]. Тому вважаємо, що обмежена можливість бюджетів різних рівнів щодо фінансування державних ПТНЗ, має стимулювати подальший розвиток системи тристоронніх договорів (ПТНЗ – учень – підприємство) з метою переміщення виробничого блоку навчання безпосередньо на підприємства. На базі ПТНЗ залишити тільки теоретичну підготовку при навчанні та підвищенні рівнів кваліфікації працівників. Отже, збереження мережі державних ПТНЗ, контингенту учнів та педагогічних працівників можливе тільки за умови надання відповіді на виклики ринку

праці та насичення його кваліфікованими робітниками затребуваних професій, здатними до постійного навчання впродовж життя [2].

Досягненню цієї мети заважає декілька причин і одна з них – недосконалість чинного законодавства щодо сфери ПТО, яке спирається тільки на централізовану систему управління. При цьому увага зосереджується тільки на державних ПТНЗ, а не на системі ПТО в цілому (професійне навчання кадрів на виробництві, приватні ПТНЗ тощо). Надмірна централізація системи ПТО приводить до ускладнення гнучкого реагування на запити регіональних ринків праці.

Іншою причиною є небажання або неготовність деяких керівників державних ПТНЗ до трансформацій, їх недостатня економічна (зокрема маркетингова) компетентність. Окрім того, недостатнім є зв'язок ПТНЗ з виробництвом, який має здійснюватися у т.ч. через інноваційні розробки (тільки 13% викладацького складу створюють індивідуальні винаходи та конструкторські проекти) [1].

Наступним елементом механізму економічного розвитку системи ПТО є соціальне партнерство. В регіонах не повною мірою відпрацьовані механізми взаємодії між соціальними партнерами (об'єднаннями роботодавців, профспілками) та іншими зацікавленими сторонами (галузевими управліннями облдержадміністрацій, службою зайнятості, підприємствами тощо). У результаті недостатньої відпрацьованості соціальних зв'язків договори щодо працевлаштування випускників мають 77% ПТНЗ, але гарантоване влаштування на роботу надається тільки 37% [1].

Основними напрямками щодо розв'язання проблем економічного розвитку системи ПТО вважаємо:

- Внесення пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства у напрямку задоволення потреб ринку праці шляхом створення гнучкої структури управління ПТО. У якій саме регіональний рівень має

нести відповідальність за обсяги та якість підготовки робітничих кадрів. Не виключено, що це вимагатиме також перерозподілу обов'язків між органами управління освітою та їх партнерами: органами праці та соціальної політики, державної служби зайнятості, галузевими управліннями облдержадміністрацій, об'єднаннями роботодавців та профспілок;

- на підставі планів демографічного, економічного та наукового розвитку територій розроблення напрямів підвищення ефективності використання бюджетних коштів у сфері освіти та забезпечення якості освітніх послуг, залучивши до їх визначення соціальних партнерів (особливо суб'єктів господарювання);
- надання пропозицій щодо збільшення частки недержавного фінансування освітніх програм та стимулювання участі роботодавців у розробці механізмів оцінювання і контролювання ефективності діяльності ПТНЗ на підставі кількісних та якісних показників працевлаштування випускників.

Література:

1. Моніторингове дослідження МОНмолодьспорт у 2011 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://znomon.at.ua/index/0-9>.

2. Напрями оптимізації державної політики в сфері розвитку трудового потенціалу України: аналіт доп. / О.О. Кочемировська. – К.: НІСД, 2013. – 38 с.